

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2001 M. BIRŽELIO 11 D. NUTARIMO NR. 697 „DĖL MAŽMENINĖS PREKYBOS TAISYKLIŲ PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO

Norėtume atkreipti dėmesį, kad šiuo metu atliekamo LR Vyriausybės nutarimo nr. 697 „Dėl mažmeninės prekybos taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo viešai deklaruojamas **tikslas yra kova su maisto švaistymu**. Atlikti tyrimai ir viešai prieinama kasmet atnaujinama statistinė informacija įrodo, jog Lietuvoje maisto švaistymas yra milžiniška, visus sektorius (tame tarpe ir mažmeninę prekybą) paliečianti problema. Lygiai tokia pati didelė problema ir eilę metų nekintantys socialiniai rodikliai, bylojantys, kad kas devintas žmogus Lietuvoje neturi galimybės įsigyti pilnaverčio maisto, o kas penktas susiduria su skurdo rizika. Atsiduriama paradokse – kol vieni lengva ranka išmeta ir taip beprasmiškai išseikvoja maisto gamybai jau sunaudotus žemės resursus (o jei netinkamai sunaikina, dar ir papildomai generuoja aplinkai kenksmingas dujas), tuo tarpu kiti varsto labdaros organizacijų duris prašydami padėti išmaitinti šeimą.

Dar paradoksalesnėmis maisto švaistymo ir maisto nepritekliaus problemas daro tai – kad jos abi viena kitą gali išspręsti, tik tam turi būti sudarytos tinkamos sąlygos. Būdas spręsti abi šias problemas veiksmingai ir vienu metu - teisiškai užtikrinti, kad maistas nebūtų perlaikomas prekybininko lentynoje iki paskutinės jo galiojimo dienos, o kol vis dar tinkamas vartojimui, būtų perduodamas labdaros organizacijoms, kurios, savo ruožtu, tokį maistą perduotų stokojančiam žmogui.

Lietuvoje daugiausiai iššvaistoma produktų, kurie neturi galiojimo datos – tai vaisiai ir daržovės. Antrieji pagal maisto švaistymo mastą – trumpo galiojimo produktai paženklinėti žyma „tinka vartoti iki...“ – tai pieno, žuvies ir mėsos produktai, kuriems reikalingas temperatūrinis režimas. Tiek pirmuoju, tiek antruoju atveju paminėti produktai yra iššvaistomi ir prekyboje, nes nekontroliuojamai parduotuvėse lentynose laikomi iki paskutinės jų galiojimo minutės, o vėliau tiesiog sunaikinami perdirbant maistą kaip atliekas. Siekiant iš tiesų sumažinti maisto švaistymą Lietuvoje, prasminga būtų ieškoti būdų, kaip išsaugoti labiausiai iššvaistomas, dažniausiai išmetamas maisto kategorijas (vaisius, daržoves, pieno, mėsos, žuvies ir kitus trumpai galiojančius, terminu „Tinka vartoti iki“ paženklintus maisto produktus). Deja, tačiau tai nėra daroma sistemingai, o dėl sunkiai suprantamų bei sunkiai su maisto švaistymu susiejamų priežasčių, dėmesys yra nukreiptas į ilgo galiojimo produktus, paženklintus terminu „Geriausias iki“. Atkreipiame dėmesį, kad būtent maisto paženklinto terminu „Geriausias iki“ kategorija Lietuvoje turėjo beveik 100 proc. galimybės būti maksimaliai išsaugota ir buvo saugoma. Iki šiol (prieš priimant nagrinėjamus pakeitimus), galiojantys teisės aktai pasibaigus terminui „Geriausias iki“ prekybininkams dar kurį laiką leisdavo šiuos produktus perduoti labdaros organizacijoms, kurios per tinkamą Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos nurodytą saugų ir pakankamą surinkimui iš prekybininkų bei išdalijimui laiką maistą perduodavo sunkiau gyvenantiems žmonėms. Tokiais atvejais, bendradarbiaujant su išties socialiai atsakingais prekybininkais, kurie labdaros organizacijoms perduodavo visą neparduotą terminu „Geriausias iki“ paženklintą maistą, šios kategorijos maisto produktų iššvaistymas neįmanomas, nes labdaros organizacijose atliekamo maisto nebūna, o priešingai – nuolat augant paramos gavėjų skaičiams, maisto net ir labai trūksta.

Esame tikri, kad Vyriausybei pritarus siūlomiems taisyklių pakeitimams, duonos, kepinių, gyvūninės kilmės produktų švaistymas tik padidės ir iki šiol sėkmingai saugoto maisto dalis taps atliekomis, o maisto stokojančių žmonių galimybės tokį maistą turėti ant savo stalo sumažės.

Iki šiol veikusios tvarkos labdaros organizacijoms suteikdavo pakankamai laiko prekybininkų perduodamus maisto produktus susirinkti iš prekybos vietų (organizacijų savanoriams ar darbuotojams aplankant kiekvieną parduotuvę atskirai, nes maistas pats iki labdaros organizacijos neatvyksta), maistą išrūšiuoti, poreikiui esant perženklinti, pagal gautus paramos kiekius informuoti stokojančius žmones

apie paramos dalinimą ir galiausiai išdalinti. Pritarus naujai tvarkai, tikėtina, kad minėti maisto produktai labdarai bus atiduodami per vėlai ir labdaros organizacijoms teks savo resursus nukreipti ne maisto išdalinimui stokojantiems ar kitoms teisoginėms funkcijoms vykdyti, o utilizavimo klausimams spręsti. Siekiant to išvengti, mūsų nuomone ir siūlymu trumpą pratęsimo terminą turintis maistas, kaip duona, kepiniai, gyvūninės kilmės produktai turėtų būti pardavinėjami tik iki „geriausias iki..“ žymoje nurodytos datos, o likę produktai paženklinėti „geriausias iki...“ ir turintys rekomenduojamą tinkamumo vartoti pratęsimą metams ar ilgesniam laikotarpiui, galėtų būti pardavinėjami po „geriausias iki...“ termino dar 45 dienas.

Pagarbiai

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas

(Vienija 69 organizacijas, veikiančias skurdo ir socialinės atskirties mažinimo lauke)

Aistė Adomavičienė

Aplinkos koalicija

(Vienija 11 organizacijų, veikiančių aplinkosaugos srityje)

Lina Paškevičiūtė

Nacionalinė nevyriaubinių organizacijų koalicija

(Vienija 17 nacionalinių skėtinių organizacijų Lietuvoje)

Gaja Šavelė

Lietuvos Caritas

Deimantė Bukeikaitė

Lietuvos Raudonasis Kryžius

Linė Skirpstė

Maltos Ordino Pagalbos Tarnyba

Edvinas Regelskis

VšĮ „Žiedinė ekonomika“

Domantas Tracevičius

Labdaros ir paramos fondas „Maisto bankas“

Simon Gurevičius